

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Dato: 17.01.2013

Deres ref: 12/6969

Høringssvar til NOU 2012: 15, Politikk for likestilling

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) viser til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets høringsbrev av 12.10.2012 og avgir herved sin uttalelse i henhold til utsatt frist 17. januar 2012.

NKVTS anser at Likestillingsutvalget har levert en omfattende og grundig utredning, som utgjør et godt grunnlag for det videre arbeidet med å styrke den offentlige innsatsen for likestillingsarbeid i Norge. Både denne NOU'en og den første utredningen som utvalget presenterte (NOU 2011: 18, Struktur for likestilling) viser at det finnes et stort forbedringspotensial i Norge både med hensyn til de organisatoriske rammene for likestillingspolitikken og de tiltak som kan styrke den offentlige innsatsen på dette feltet.

I tråd med sitt mandat har utvalget kjønnslikestilling i fokus, samtidig som likestilling betraktes med hensyn til livsløp, etnisitet og klasse, og sammenhengen mellom perspektivene drøftes. NKVTS mener at en effektiv og helhetlig likestillingspolitikk bør inkludere alle diskrimineringsgrunnlag som er vernet i Norge. Vi hadde derfor gjerne sett at også seksuell orientering, nedsatt funksjonsevne og religion hadde inngått i utvalgets mandat. Vi går inn på begrunnelsene for dette også senere i dette høringssvar i forhold til hvilke grupper som NKVTS mener det bør foreligge mer kunnskap om.

Utvalget gjennomgår likestillingsstatus på et bredt spektrum av ulike levekårsområder og samfunnspolitiske arenaer. Et av disse omfatter "trakassering og vold" (ss. 268-295). Utvalget gir konkrete anbefalinger om fire ulike innsatsområder: folkestyre, valgfrihet, fordeling og sårbarhet. Under «sårbarhet» inngår forslag på policytiltak og kunnskapsutvikling som blant annet relaterer til voldsfeltet (ss. 350ff. og 264ff.).

På bakgrunn av NKVTS' kompetansefelt har vi avgrenset våre kommentarer til den del av utredningen som fokuserer på vold og seksuell trakassering. Vi ser at utvalget har en forholdsvis bred tilnæringsmåte på status og utviklingstendenser på dette feltet, noe som vi mener er positivt. Vi savner allikevel en drøftelse av f.eks. forekomsten av vold mot eldre, et fenomen som også har en kjønnsdimensjon. Utvalget drøfter vold i nære relasjoner, seksuell trakassering, voldtekt, samt vold og migrasjon. I den delen av NOU'en der utvalget gir konkrete forslag til policytiltak og kunnskapsutvikling på voldsfeltet har man likevel valgt å være mer selektiv. Her fokuseres kun noen av de voldsdimensjoner og spørsmål som tas opp i statusbeskrivelsen. Utvalget påpeker at det ikke var mulig innenfor rammen av utredningen å inkludere feltet i sin fulle

bredde. Man har valgt å fokusere på seksuell trakassering og voldtekter samt menneskehandel. Dette motiverer utvalget med at disse former for vold rammer særlig kvinner. Vi mener dette representerer en lite nyansert framstilling av kjønnsstillingen hos ofre og utøvere. Til tross for at de aller fleste som er utsatt for seksuell trakassering og voldtekt er kvinner, viser flere undersøkelser at også menn rammes. De fleste gjerningspersonene er menn eller gutter – men også kvinner og jenter kan være utøvere. Dette er noe som utvalget nevner i sin litteraturgjennomgang, men som ikke blir særlig synlig i den del av utredningen der forslag til tiltak gis.

De spørsmål som utvalget har valgt å fokusere på er svært viktige. Til tross for våre delvis kritiske generelle bemerkninger, vil vi støtte utvalgets konkrete anbefalinger til tiltak på feltet vold og seksuell trakassering.

Utvalget foreslår at det igangsettes **en programsatsing for forebygging og bekjempelse av seksuell trakassering og andre seksuelle krenkelser i skolen og på fritidsarenaer for ungdom**. Det foreslås blant annet at arbeidet mot seksuell trakassering eksplisitt forankres i opplæringsloven. NKVTS støtter forslaget. Innsatsen bør koordineres, forankres sentralt og målrettes. Tilstrekkelige ressurser må bevilges for å hindre at forebyggingsarbeidet blir stedvis og ikke blir dekkende, og for å sikre at kunnskap om "best practices" spres. NKVTS støtter forslaget om at alle yrkesgrupper som arbeider med barn og unge i skolen og på andre arenaer må ha tilstrekkelig og relevant kunnskap om seksuell trakassering og andre former for vold og seksuelle krenkelser. Forskning utført på NKVTS viser at profesjonelle som arbeider med barn ikke får tilstrekkelig kunnskap om vold og seksuelle krenkelser i utdanningen.¹ Det er viktig å styrke mulighetene for forebyggende arbeid på dette feltet, også gjennom skolehelsetjenesten, noe som utvalget foreslår. Vi støtter forslaget om at kunnskap også om mer alvorlige former for seksuell vold, som voldtekt og voldtektsforsøk, skal formidles gjennom undervisningsopplegg i skolen. Faglitteraturen viser allikevel at skolebaserte undervisningsprogrammer som sikter til forebygging av seksuelle overgrep ikke alltid har forventet effekt.² Det er et stort behov for en helhetlig koordinering av tiltakene og disse må gjennomgå systematisk evaluering. Det er likevel viktig å understreke at til tross for at ulike former for vold og trakassering kan være delvis overlappende, er de ikke nødvendigvis uttrykk for samme fenomen.

NKVTS er enig med utvalget om at **tilbud om overgrepsmottak skal videreutvikles og styrkes**. Mottakene bør bli tilgjengelige over hele landet. De bør være for alle som har behov for bistand, behandling og beskyttelse, uavhengig av kjønn, alder, seksuell orientering, etnisk bakgrunn og funksjonsevne.

Utvalget foreslår at **nasjonale representative undersøkelser, både om voldtekt og om seksuell trakassering i skolen, skal gjennomføres**. Utvalget viser til at NKVTS arbeider med en nasjonal omfangsundersøkelse om forekomsten av vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep. Denne undersøkelsen gjennomføres i 2013. Vi støtter også utvalgets forslag om en nasjonal omfangs-

¹ Øverlien, C. & Sogn, H. (2007). Kunnskap gir mot til å se og trygghet til å handle. Oslo: NKVTS.

² Glad, K. A., Øverlien, C. & Dyb, G. (2010). Forebygging av fysiske og seksuelle overgrep mot barn. En kunnskapsoversikt. Oslo: NKVTS.

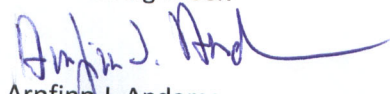
undersøkelse om seksuell trakassering i skolen. I likhet med utvalget mener vi at det er viktig å utrede sammenhengen mellom seksualisering i media (inkl. de nye mediene) og forekomsten av seksuelle krenkelser og vold.

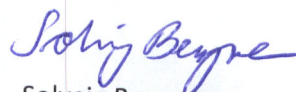
NKVTS ønsker å understreke at nasjonale omfangsstudier må gjøres jevnlig for å følge utviklingen over tid. Et viktig mål for slike undersøkelser er at de må kunne kartlegge ulikheter mellom befolkningsgrupper mht til utsatthet for vold. For å få et helhetlig bilde vil det kreves at de nasjonale omfangsstudiene kompletteres med studier rettet mot utvalgte grupper som kan være særlig utsatte for eksempel med hensyn til etnisitet, sosial bakgrunn, seksuell orientering, funksjonsevne eller alder. Her er det behov også for forskning som rommer perspektiver hvor de ulike diskrimineringsgrunnene inkluderes og der en interseksjonel og flerdimensjonal tilnærming etterstrebes.

I tillegg til de kvantitative omfangsundersøkelsene trengs kvalitativ forskning som kan fange opp hvorvidt, hvordan og hvorfor ulike grupper og individer erfarer, forstår og tolker voldtekt og seksuelle krenkinger på ulike måter. For å styrke innsatsen mot seksuelle trakasseringer og vold i ulike former vil det være viktig å kombinere representative surveyundersøkelser med kvalitativ forskning.

Vi understreker at forskningsbasert kunnskap trengs som grunnlag for beslutninger og tiltak om forebygging av alle former av vold, inklusive voldtekt, og behandling av voldsoffer og -utøvere. Utvalget fokuserer i første hånd på behovet av kunnskap om voldsutsatte. Vi mener at det er også viktig med kunnskap om overgriperne og om mulighetene til å påvirke endring av atferd. For å forebygge voldtekt er det viktig med forskning på voldsutøvere. Det er særlig viktig å fokusere også på dem som har begått de «vanligste» voldtektene – de det forekommer flest av, dvs. såkalte bekjentskapsvoldtekter. Det kan være en god grunn til å satse på forskning om voldtekt i et bredt og tverrfaglig perspektiv, der også kulturelle og sosiale forhold sees i sammenheng med forståelse av kjønn, seksualitet og intimitet i et stadig mer flerkulturelt samfunn. Avslutningsvis vil vi understreke, at vi ser voldtekt som et eget forskningsfelt og ikke «bare» som en del av feltet vold i nære relasjoner eller som en mer alvorlig form for seksuell trakassering.

Med vennlig hilsen

Arnfinn J. Andersen
Forskningsleder

Solveig Bergman
Forsker